

HİPOTEZ TESTLERİ

Hipotez

Doğruluğu bir araştırma ya da deney ile test edilmeye çalışılan öngörülere, iddialara, hükümlere denir.

Hipotez Testleri

Elde edilen değerlerin ya da varılan sonuçların istatistiksel olarak önem taşıyıp taşımadığını ya da anlamlı olup olmadığını test etmek için başvurulan yöntemlerdir.

Hipotezlere örnekler

Tıp Fakültesi dönem 1 öğrencilerinin vize sınavı not ortalaması 75'tir.

Diş Hekimliği 4. sınıf öğrencilerinin çürük diş sayısı diğer öğrencilere göre daha azdır.

Beslenme ve Diyetetik Bölümü öğrencilerinin gelir düzeyi diğer bölümlerdeki öğrencilerden yüksektir.

Hipotez testlerinde birbirinin zıddı hükümler içeren iki hipotez kurulur.

Sıfır Hipotezi (Yokluk Hipotezi)

Farksızlık, benzerlik, eşitlik, bağımsızlık, ilişkisizlik ifadesidir. " H_0 " sembolü ile gösterilir. **Örneklemden elde edilen sonuçların tesadüfe bağlı olduğunu ifade eder.**

Karşıt Hipotez (Alternatif Hipotez)

Farklılığı, eşit olmayışı, bağımlılığı ifade eder. " H_1 " sembolü ile gösterilir. Bu hipotez **örneklemden elde edilen sonuçların tesadüfe bağlı olmadığını ifade eder.**

Tek yönlü ve iki yönlü hipotezler

Grupların farksızlığını ifade eden H_0 hipotezi daima tek anlama gelir. Bunun alternatifi olan H_1 hipotezi ise farklı anlamlara gelebilir.

H_1 hipotezi iki ayrı anlama geliyorsa iki yönlü hipotezden, tek anlama geliyorsa tek yönlü hipotezden söz edilir.

H_0 : Tıp Fakültesi dönem 1 öğrencilerinin vize sınavı not ortalaması 75'tir. *Gilt hipotez* $H_0 : \mu = 75$
ö (neg):

H_1 : Tıp Fakültesi dönem 1 öğrencilerinin vize sınavı not ortalaması 75 değildir. $H_1 : \mu \neq 75$

H_1 : Tıp Fakültesi dönem 1 öğrencilerinin vize sınavı not ortalaması 75'ten yüksektir. $H_1 : \mu > 75$

H_1 : Tıp Fakültesi dönem 1 öğrencilerinin vize sınavı not ortalaması 75'ten düşüktür. $H_1 : \mu < 75$

İki Yönlü Hipotezler

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$$

İki Yönlü

Tek Yönlü Hipotezler

- $H_0 : \mu_1 = \mu_2$

$$H_1 : \mu_1 < \mu_2$$

- $H_0 : \mu_1 = \mu_2$

$$H_1 : \mu_1 > \mu_2$$

Tek Yönlü

Bütün hipotezler H_0 hipoteze karşıdır.
Yapılacak hipotez testleri sonucunda H_0 hipotezi **kabul**
veya **red** edilir. H_0 kabul ettiğimizde
alternatif hipotezi red etmiş oluruz.

Bir hipotez kabul ya da reddedildiğinde her zaman doğru sonuca varıldığı ya da varılan kararın doğru olduğu söylenemez.

Burada iki tip hata ortaya çıkabilir.

**Tip I
Hata**

**Tip II
Hata**

H₀ ötesinde sapma

Tip I ve Tip II Hata

		Hipotez Testi Sonucundaki Karar	
		H_0 red	H_0 kabul
Gerçek Durum	H_0 doğru	Yanlış Karar Tip 1 hata olasılığı α	Doğru karar $1 - \alpha$
	H_0 yanlış	Doğru karar (Testin Gücü) $1 - \beta$	Yanlış Karar Tip 2 hata olasılığı β

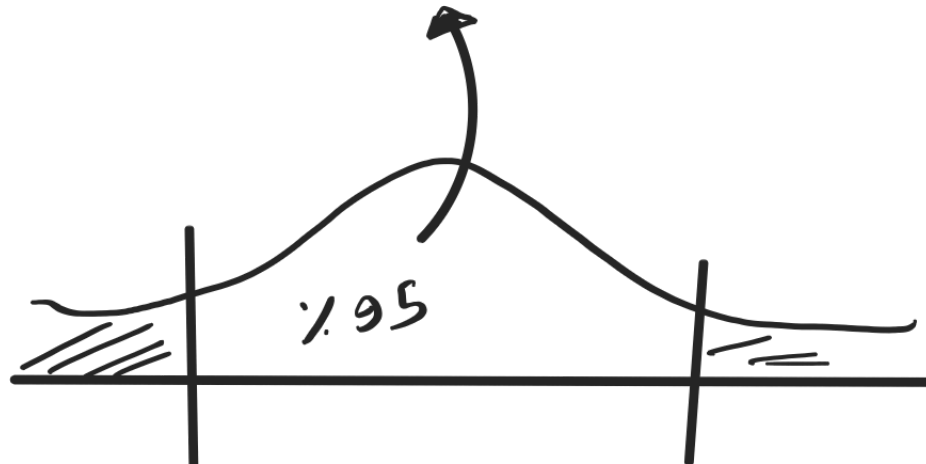
*H₀ doğru emredildiysen
Yanlış karara mı oluyorsun*

Görüldüğü gibi, H_0 hipotezinin reddedilmesi halinde Tip I hata (α), H_0 hipotezinin kabul edilmesi halinde ise Tip II Hata (β) ortaya çıkabilir.

Genel olarak, Tip I hata daha önemli sonuçlara yol açacağı için bu tip hata kontrol altına alınmaya çalışılır.

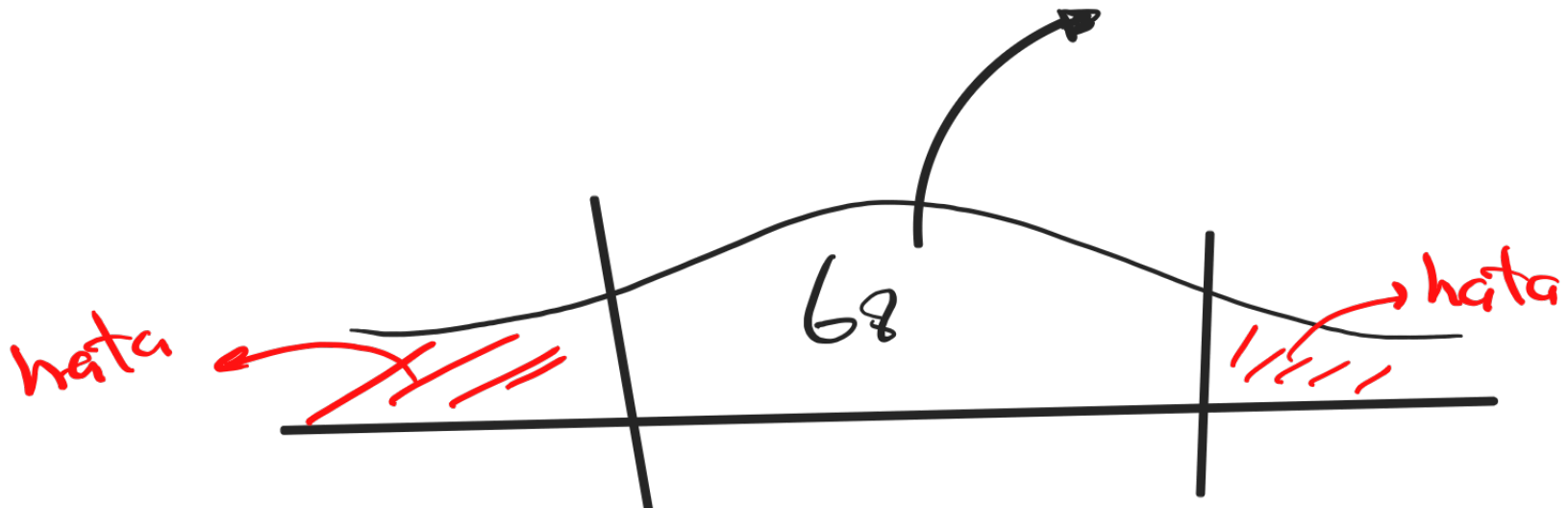
Tip I hatayı kontrol altına almak için, kabul edilebilecek sınır yanılma düzeyi belirlenir. Bu değere α yanılma düzeyi adı verilir. Genellikle, bu değer 0.05'i geçmemesi istenir

$1-\alpha$ değeri ise güven düzeyi olarak ifade edilir.

Alınan α yanılma düzeyi değiştiğinde,
test sonunda verilen karar da
değişebilir.

güven aralığı
(nokta tahmini) > hata
tahmini

β tipi hata için de bir sınır belirlenebilir. Bu değer genellikle α değerinden daha büyük alınır.

$1-\beta$ değeri araştırmanın gücü (power) olarak isimlendirilir.

analiz
bilgi

Araştırmanın başında örnek büyüklüğü belirlenirken power göz önünde bulundurulabilir.

etki b. lüğü
ayrı hesaplanır

İstatistiksel Karar

- Tüm testlerin sonunda, H_0 hipotezinin reddedilmesi halinde düşülecek gerçek hata miktarı (p değeri) belirlenir. Bu değer önceden belirlenmiş olan α değeri ile karşılaştırılır.

$p < 0.05 \Rightarrow$ hata denek

0.05 ile
karşılaştır

$p < \alpha$ ise;

H_0 hipotezi reddedilir.

Bu karar, örneklemden elde edilen sonuçların istatistiksel açıdan önemli kabul edildiği anlamına gelir.

$p > \alpha$ ise;

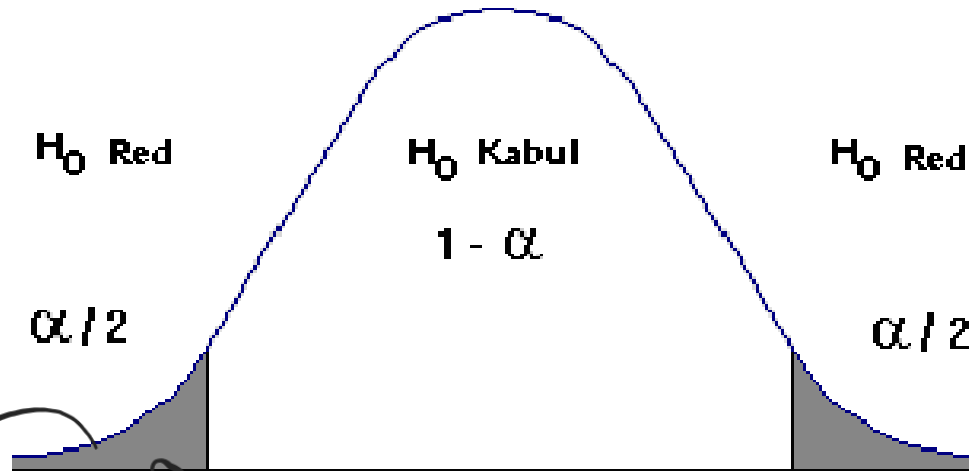
H_0 hipotezi kabul edilir.

Bu karar örneklemden bulunan sonuçların önemli bulunmadığı anlamına gelir.

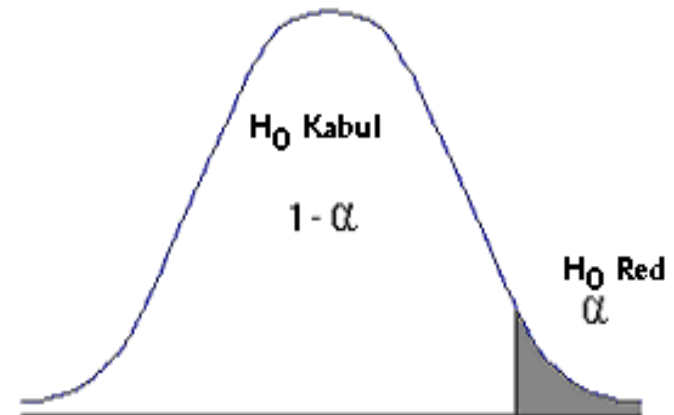
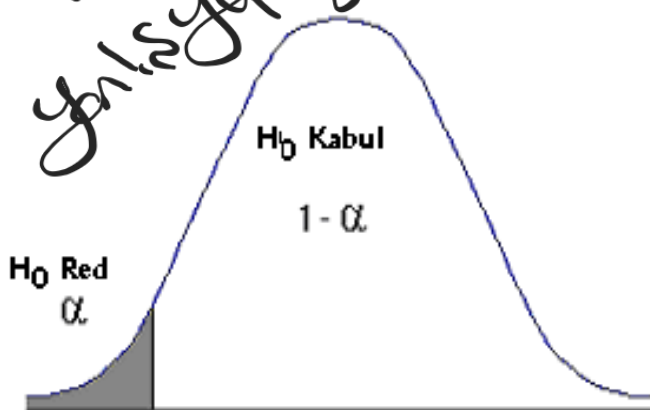
$p = 0.3 \dots$

önemli, bir sonuç
yok

iki yönlü testte red ve kabul bölgeleri

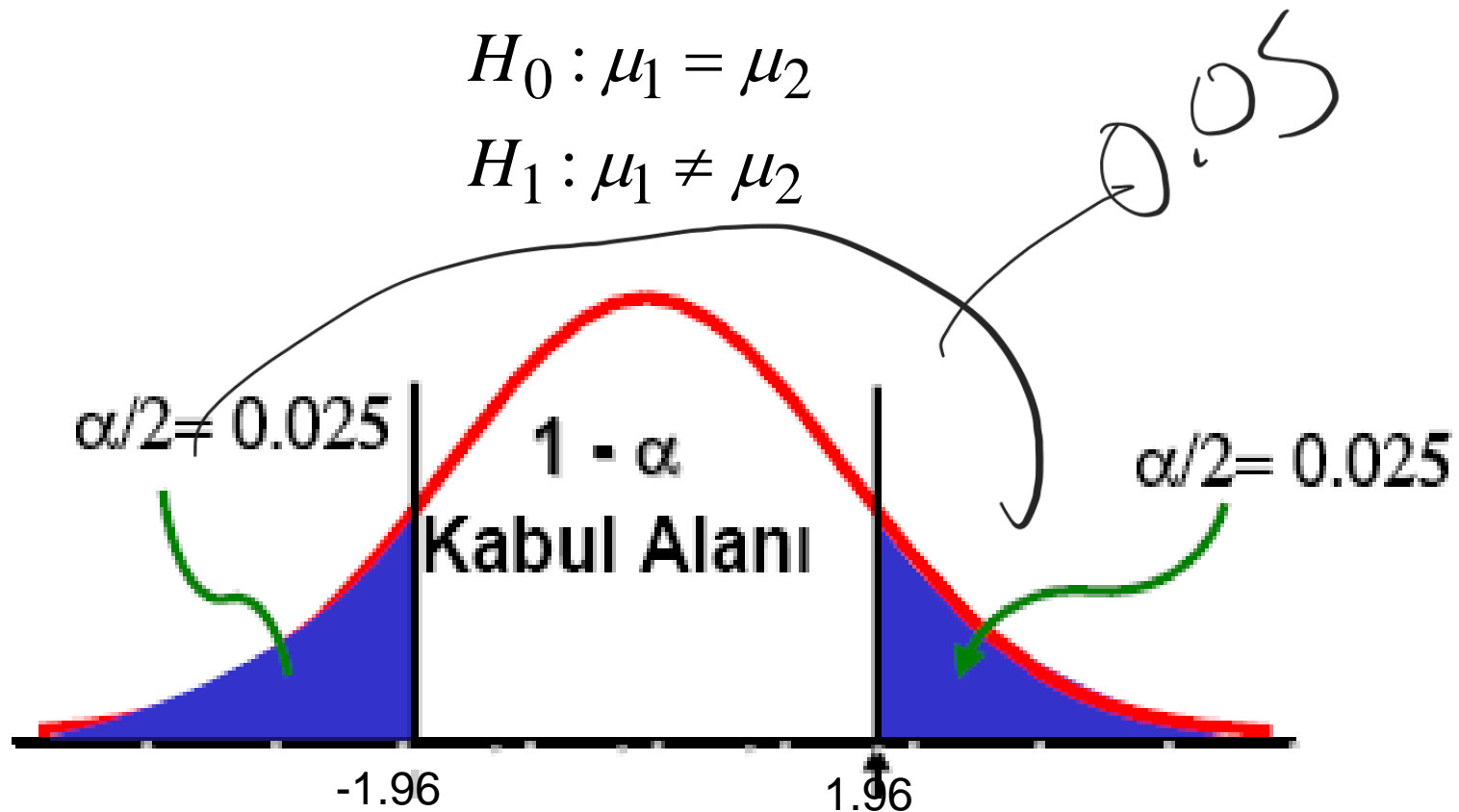
Tek yönlü testte red ve kabul bölgeleri

*hataların
yolsayın
ölümüne
salgım*

Çift yönlü testte, iki tane red bölgesi olup bu bölgeler dağılım eğrisinin alt ve üst uçlarında yer alır. Bu bölgelere kritik alan da denir. Örneğin z dağılımında, $\alpha = 0.05$ için;

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

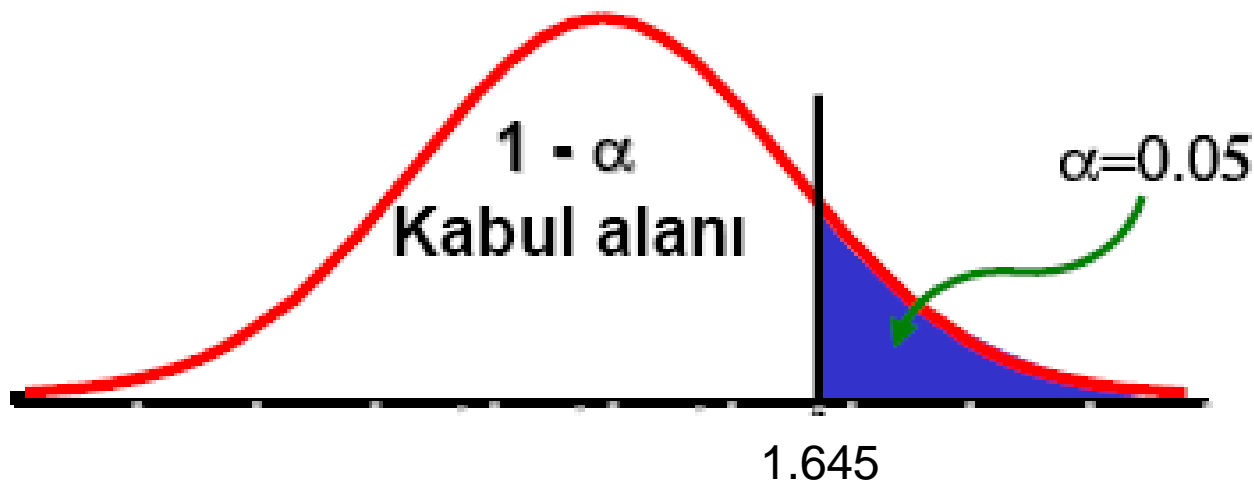
$$H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$$

Tek yönlü hipotezde red bölgesi bir tane olup, bu bölge eğrinin alt ya da üst ucunda yer alır. Örneğin z dağılımında, $\alpha = 0.05$ için;

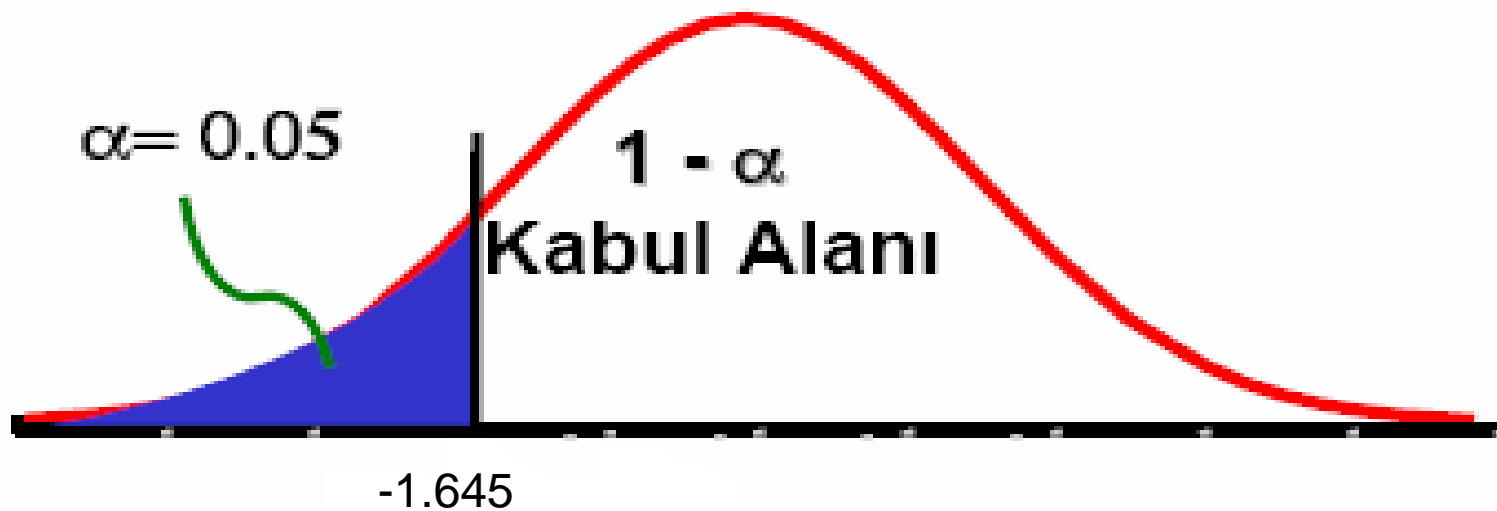
$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 > \mu_2$$

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 < \mu_2$$

İstatistiksel Önemlilik Testinin Seçim Kriterleri

İstatistiksel önemlilik testleri; kurulan hipotezde parametre kullanılıp kullanılmamasına, parametre sayısına, örnek (grup) sayısına, örneklemin bağımlı olup olmadığına ve test edilecek değişken sayısına göre farklı biçimlerde sınıflandırılır.

- **Test edilen değişken sayısına göre:**
  - 1- Tek değişkenli önemlilik testleri
  - 2- Çok değişkenli önemlilik testleri

- **Kurulan hipotezin parametreye dayalı olup olmadığına göre:**
  - 1- Parametrik önemlilik testleri
  - 2- Parametrik olmayan önemlilik testleri
- **Örneklem sayısına göre:**
  - 1- Tek örneklem testleri
  - 2- İki örneklem testleri
  - 3- k- Örneklem testleri

1. Bağımlı örneklem testleri

1.1. Bağımlı iki örneklem testleri

1.2. Bağımlı k-örneklem testleri

2. Bağımsız örneklem testleri

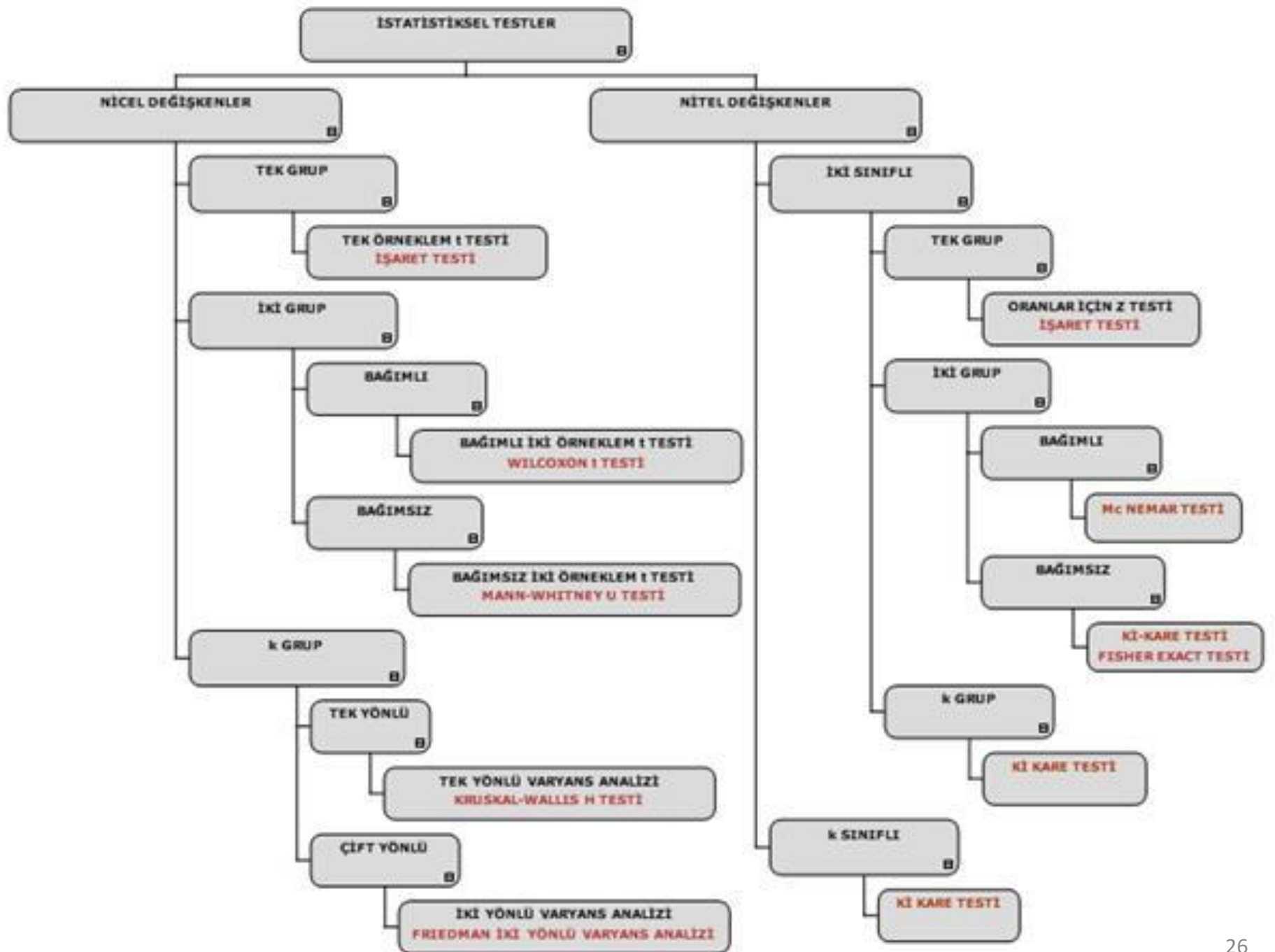
2.1- Bağımsız iki örneklem testleri

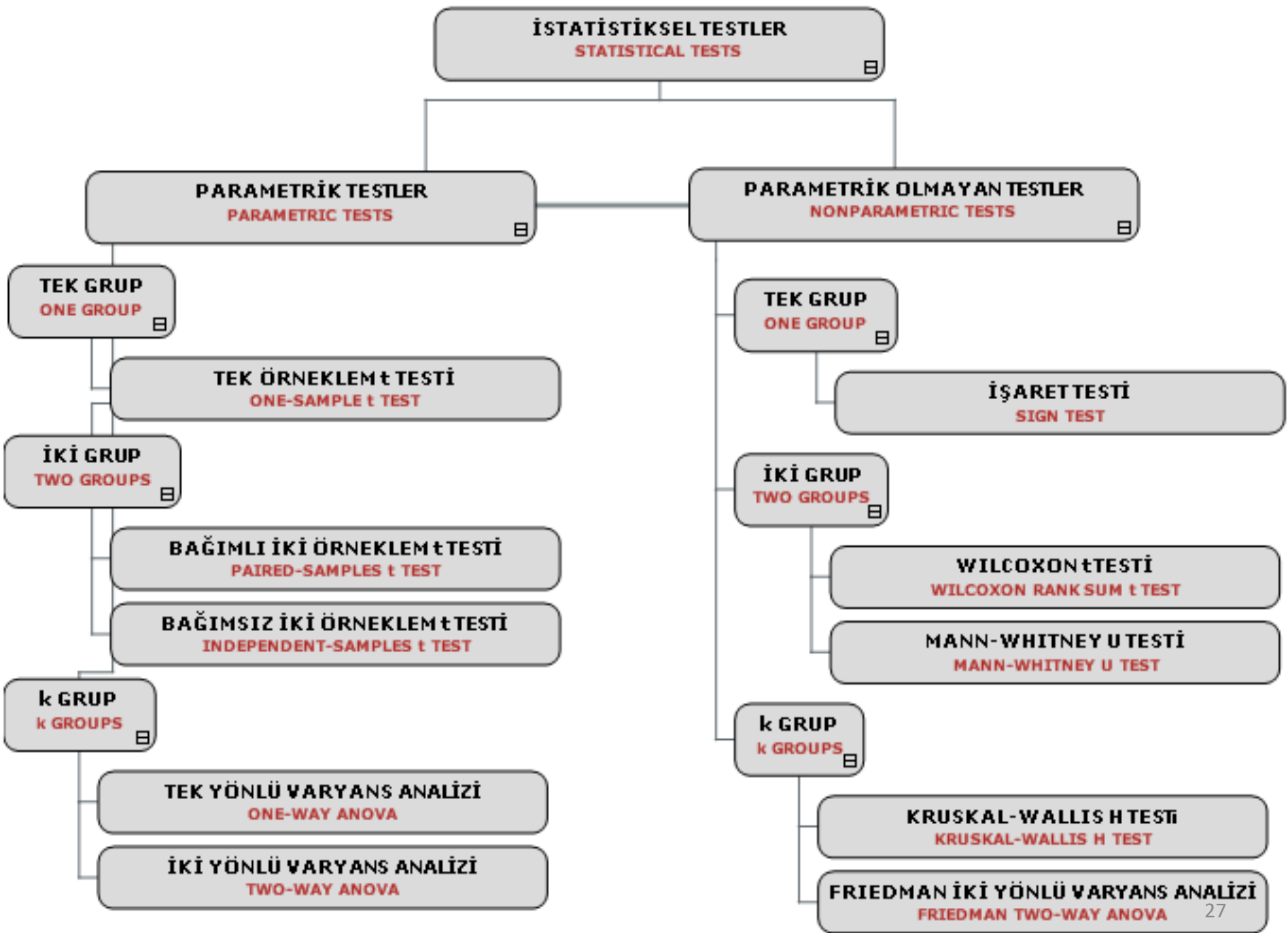
2.2- Bağımsız k- Örneklem testleri

- Hipotezin kuruluş biçimine göre:
  1. Ortalamaya dayalı testler
  2. Orana dayalı testler
  3. Gözlem sayılarına dayalı testler
  4. Sıralama puanlarına dayalı testler
  5. Dağılıma dayalı testler
  6. İlişkiye dayalı testler
  7. Ard arda gelişlerin rasgeleliğine dayalı testler
  8. Uyuma, uygunluğa dayalı testler

.....

Sorularınız?